

Podplukovník L a d i s l a v P r e i n i n g e r :

Boje o Terron sur Aisne ve Francii.

(Pokračování.)

53. p. divise,
štáb—3. odděl.
Čj. 71743.

SV., 19. X. 1918, 23 hod.

Tajné a spěšné.

V š e o b e c n ý r o z k a z č í s. 23/PC.

I. Zprávy sebrané armádním sborem se shodují v tom, že nepřítel již započal ústup před 134. pěší divisií. Je pravděpodobné, že k tomuto pohybu dojde zítra i u 53. divise. Ostatně činnost dělostřelectva před frontou naší divise již polevila. Je pravděpodobné, že zítra budeme mít před sebou již jen toliko slabé zadní voje.

II. Je tedy záhodno, aby již zítra byl započat tlak vpřed na celé frontě 106. p. brigády, aby bylo dosaženo za účelem pozdějších operací širšího rozpětí fronty tak, jak určuje armádní sbor pro předmostí, totiž: statek Macquart, křoviny na jiho-východních svazích potoka Malva, samota Claire-Fontaine a konečně břeh potoka Fournelle severně od Landeves, kde musí býti provedeno spojení s levým křídlem 134. pěší divise, která má za cíl hřeben mezi potoky Chalon a Caunoy.

Zítřka běží o to, postupovat rozhodně vpřed proti nepříteli, který jak se zdá, zanechal před námi jen zadní voje, a donutit ho k rozhodnému ústupu.

III. Velitel 106. brigády disponuje za tím účelem celou svou brigádou a dělostřeleckým skupením obsahujícím 243. pluk lehkého dělostřelectva a III./23. oddíl kol. dělostřelectva. Mimo to bude moci si vyžádati pro zvláštní úlohy podporu hrubého dělostřelectva divise, t. j. v přítomné době 2 oddílů (r. 155/3/135 a III./313. odd.).

IV. Tyto dva hrubé oddíly, jakož i štáb 313. pluku těžkého dělostřelectva (sv. od Bourcq), jsou pod přímým velením velitele divise kol. dělostřelectva/53.

V. Těžkému dělostřelectvu armádního sboru zůstává i nadále svěřena protibaterijní činnost.

VI. Přechody průplavu na Aisně, jež jsou k dispozici 53. pěší divisi:

2 lávky pro pěchotu na sever od Condé-les-Vouziers,

1 lávka na prouťoví na cestě Vrizy-Vandy,

mostová souprava přímo na sever od cesty Vrizy-Vandy,

1 lávka pro pěchotu 1 km severně od Vrizy,

1 lávka pro pěchotu poněkud na sever od Echanson.

Zenijní vojsko pěší divise zajistí udržování těchto všech přechodů; mimo to porídí z materiálu, který dnes nashromáždilo, jiný přechod 1 km severně od Echanson.

Generál Guillemin,

velitel 53. pěší divise.

Co se letectva týče, dodejme ještě, byl pro potřeby velitelství 53. divise k dispozici letoun od letky 256 (cap. Hervé), jež měla aparáty vzoru Salmons (rozeznávací znaky — bílý slon v černém poli) na letišti v Non-lieu. Za úkol měl po dobu dvou hodin od vyrazení útoku střežit bojiště počínaje východištěm (Aisny).

Na žádost letce (raketou) značila pěchota vytyčovacími plátny v terénu dosaženou čáru.

Povšimněme si, že podle rozkazu čis. 23/PC. činnost 106. brigády je akcí samostatnou, vedenou bez ohledu na postup sousední divise. Veliteli 1. čs. brigády je ponecháno pět baterií 23. pluku lehkého dělostřelectva.

Velitel 106. p. brigády, odevzdáváje tento rozkaz velitelům 319. a 205. p. pl., nařizuje vyrazit za svítání a po dosažení stanovené čáry zajistit se na potoce Bouillon, Malva Fme, na jižním výběžku lesa Vandy a na severovýchodním okraji osady Claire-Fontaine.

Oba pluky vyrazí v 6 hodin. Na levém křídle je postup rychlý a v 7.55 hodin plukovník Chenouard hlásí, že dosáhl všech stanovených cílů a obsadil statek Macquart; na pravém křídle je pohyb pomalejší, poněvadž je značně zdržován palbou nepřátelských těžkých kulometů vhodně umístěných k rasantní střelbě v betonových krytech a postaveních. Přesto se podařilo do 9.35 hodin p. pluku 205, že dobyl Croix de Boham a dosáhl silnice Vandy—Quatre Champs.

Jednotky se na místě opevňují a reorganizují, vyžadují si zálohy a velitel brigády přisunuje prapor Mayot čelem v lese jižně od Croix de la Chapagnière.

Prapory v palebném sledu vysílají bojové hlídky, z nichž zvláště hlídky 319. p. pl. jsou podnikavé a jedna, která dosáhla jižního okraje obce Terronu a v 16 hodin, hlásí, že vesnice se nezdá silně obsazena.

Kapitán Hue, velitel 14./319. roty porozuměl významu tohoto hlášení, dal ihned své rotě rozkaz k novému postupu a po krátkém boji vnikl z jihu do městečka, kdež se zachytil patrně v přední jeho části.

Tento pohyb však způsobil značné další rozšíření fronty 319. p. pl. a proto nařizuje velitel divise kolem 17 hodin veliteli 1. čs. brigády, aby posunul na pravý břeh Aisny jednu rotu praporu pravého křídla 21. čs. pluku, vystřídal rotu 319. p. pl., která se „zmocnila“ Terronu, a převzal organizaci obrany i obranu vesnice. Jiná rota téhož praporu postoupí

k Echarsonu, připravena přejíti na pravý břeh, bude-li potřebl. Rozhraní mezi oběma brigádami bylo posunuto na čáru Marcelot, statek Macquart, zdymadlo jižně od statku Echarson.

V té době se 205. p. pl. snažil, těžce bojuje, dobýti Claire Fontaine. Tato osada však byla silně opevněna a hájena zbraněmi, jež nebylo možno zasáhnouti francouzským dělostřelectvem. Nastalá noc zabránila dosažení potřebného úspěchu.

20. října večer dosáhla 106. brigáda celkem všech vytčených cílů a zřídila dostatečné předmostí na pravém břehu Aisny.

Tak bylo 20/X večer konečně dosaženo pevně cíle, stanoveného rozkazem čís. 17/P. C. pro první fázi. Místo předvídané krátké doby (snad půl dne) nečekaně prudkým odporem nepřitele, který na tato místa narychlo a postupně zasazoval přivedené zálohy, jež 106. brigáda stačila odrážeti, bylo přece jen třeba celých tří dní. Francouzská vojska zde narazila na předem připravenou, betonovými kryty opatřenou posici, hájenou početně velmi silně (jak lze vidět z pojednání o německé činnosti), a došla jí bez zvláštního přispění dělostřelectva a jiných doprovodných prostředků.

Dále budeme sledovati, jak bylo usilováno o provedení druhé fáze, a postup boje; při tom si budeme zvlášť všimati činnosti československého 21. pluku, respektive československé brigády.

III.

O situaci 21. čs. pluku (pplk. Gillain), jehož rozložení viz v náčrtu, promluvil jsem již při projednání o příchodu 53. divise k Vouziers. 22. čs. pluk se bojů o Terron nezúčastnil a byl 21. října při vyvrcholení bojů o kotu 153 sev. od Chestres dán k dispozici veliteli 134. p. divise. O jeho činnosti jsem podrobně pojednal loňského roku ve Vojensko-historickém sborníku, který vydává Památník osvobození.

Pověděli jsme již, že velitelé československých jednotek byli o svém úkolu uvědoměni již 17/X a od té doby, velitel pluku a zvláště velitelé I. a II. praporu, major Husák a Bourguignon, kterým bylo uloženo provedení útoku, prostudovali s veliteli rot celý pravděpodobný průběh fáze. 18/X ve 14 hodin vydává plukovník Philippe taktéž své dispoice, kde stanoví jmenovitě prapory a dává jim podrobné cíle a úkoly. Prapor Husák má útočit na Terron, vázat jej čelně a obchvátit ze západu a z východu. Prapor Bourguignon má ponechat u statku Fonténille jednu poločetu a četou kulometů s úkolem udržovati spojení na sever s jednotkami XXI. armádního sboru a bočnou palbou ve směru Terron—Voncq podpíratí útok. Prapor sám pak měl překročit Aisnu za praporem Husákovým a jít jižně od Macquart Fme a podepřít útok na Terron. Prapor Maudhuyt v záloze brigády na kotě 150 (sev. od Vrizy). Jedna jeho kulometná četa umístěná na severním svahu hřebenu 149 má bočnou palbou doprovázet útok na Terron a později na Voncq a výšiny východně odtud.

Lze snad přiznati, že rozdělení úkolu mezi dvě kulometné jednotky dvou různých praporů u statku Fonténille a na kotě 149 je zbytečně složitě. Tento rozkaz dal ovšem podnět k nové úpravě dosavadních dispoic. Vidíme, že se zabývá jen prvním cílem a stanoví též, že tento cíl nemá býti překročen bez nového rozkazu velitele brigády.

Pro další postup vydává brigáda v 18.30 hod. nový rozkaz, kde upravljuje postup operace až na čáru stanice Voncq-koty 161, 124, 186 a předvídá, všeobecně jen, postup až na kotu 163 na Voie romaine a kotu 175.

Viděli jsme již dříve, že zde dochází k rozdělení směru (na severozápad od Vonce — 163 a na sever od Voie romaine 175); tuto obtížnou situaci zde řeší tak, že na každý z nich usměřňuje jeden ze zasazených praporů, t. j. prapor Husák na sever a prapor Bourguignon na severozápad a do středu zasazuje postupně prapor Maudhuylt. Velitel brigády ještě snad pro úplnost dodává, že: „posledního cíle (výšin ovládajících ardennský průplav) bude dosaženo prostým přískokem zasazených jednotek“.

V podobném duchu jsou vypracovány ovšem i rozkazy velitele pluku a praporu a tak vidíme, že 20/X ráno velitel I./21. praporu podle rozkazu velitele pluku vydává úplnou tabulku pohybu, aby tak přispěl k snazšímu pochopení celého hluboce vedeného manévru:

21. čs. střel. pluk.

1. prapor.
20/X — 18. 9.45 hod.

Přehled ataky.

Zaujímání linie za které se půjde k útoku na 1. objektiv.	Přechod přes kanál, řeku 1. a 3. rota se šikují k útoku, a to ve dvě útočné vlny, fronta na první objektiv. Pravé křídlo (šidlik) na výši f m e. Maquart!!! (Důležité, jinak by neměl druhý prapor za námi místo.)	S. V. praporu blízko koty 170.
	2. rota v záloze ve dvou útočných vlnách nastupuje směrem na Terron. (300 m za stykem obou rot první linie.)	
Hodina „H“ útoku.	Ataka celého prvního objektivu a zvláště vesnice Terron. (Naše artilerie střílí vždy na náš objektiv a pak přenesse řídkou palbu za něj.)	
	Všeobecná přestávka.	
Hodina určena novým rozkazem	Celý prapor se posunuje vpravo. Levé křídlo Vlasákovy roty bude mít za hranice křižovatku severně od Terronu.	S. V. vých. na stráni vpravo od vsi.
	Hodina „H“ (nová) ataka druhého objektivu.	
	Novým rozkazem bude určeno, bude-li se v postupování pokračovat po uplynutí určitého času nebo na nový rozkaz.	
Po uplynutí určitého času nebo na zvláštní rozkaz.	Ataka třetího objektivu.	S. V. se přemísťuje do lesa k myslivckému pavilonu.
	3. objektivu dosaženo.	
Bez rozkazu, jakmile bude možno.	Rychlé a krátké postoupení na čtvrtý objektiv.	
	Po dosažení objektivu vždy, a to co nejdříve, vytyčit linii. (Na požádání aeroplanů.) První rotu, ihned po přepravení přes řeku pošle svaz k sousednímu francouzskému praporu vpravo.	

Vyšší velitelství pokládalo odpor u Vandy a Chestres rozhodně jen za přechodný, a jak vidět, podřízení dokonale tuto ideu převzali; tím došlo k tomu, že nepřátelský odpor byl podceňován a prostředky při zasazování byly tříštěny.

20. října odpoledne průběh boje dává konečně naději, že bude lze přikročit k provedení druhé fáze. 106. brigáda dosahuje svého cíle a jednou svou částí směřuje k Terronu. K 16. hodině major Husák je informován velitelem pluku, že podařilo se 319. pl. obsadit Terron, musí jeho části vystřídat a obsadit jej jednou rotou.

„319. postoupil.

Připravte se ihned, jakmile dostanete příslušný rozkaz k obsazení vesnice Terron s-Aisne jednou rotou, která naváže spojení na kotě 170 s 319. plukem, až Vám tento pluk odevzdá Terron.

Mimoto se připravte k zajištění spojení mezi Terronem a zbytkem vašeho praporu buď na čáře Terron—Echarson, nebo možno-li na čáře Terron—kota 99.“

Major Husák, který sleduje svými pozorovateli z východního svahu koty 150 boj, zná dokonale terén budoucí operace praporu a informuje rovněž přípravným rozkazem své podřízené.

Když pak se rotě kapitána Hue podařilo hladce obsadit Terron, nařizuje velitel 1. čs. brigády v 17.15 hod.:

„319. právě vnikl do vesnice Terronu. Ztéká zároveň jižní svahy koty 170.

Pravý prapor 21. pl. přepraví ihned jednu rotu přes lávku u Echarson a tato rota přejde k vesnici Terron, celou ji obsadí a zároveň se opevní.

Až bude obsazení zajištěno, vrátí se rota (106. p. brig.) do úseku své brigády.

Až do nového rozkazu rozhraní mezi oběma brigádami bude: zdymadlo jižně od Echarsonu, statek Macquart, kóta 170, Marcelot (všechny tyto body náležejí 106. brigádě).

Čechoslováci, kteří obsadí Terron, se spojí se 106. brigádou u hřbetu 170 a budou střežiti terén mezi Terronem a Aisnou.

První prapor 21. čs. pluku musí posunouti jednu rotu do zálohy k statku Echarson u lávky tam postavené.

Velitel pravého praporu 21. čs. pluku se odebere ihned, jakmile vyše svou rotu, osobně k veliteli praporu 319. pluku, jež nalezne u severního východu z Vandy.

Obsazení Terronu musí býti rovněž chráněno předními strážemi posunutými k severu, severovýchodu a severozápadu.

Obsazení Terronu hlásit, jakmile bude provedeno.“

Velitel pluku tento rozkaz odevzdává v plném znění a připojuje k němu jedině, aby kulometné části praporu Husákova, které jsou zasazeny v posici levého břehu průplavu s úkolem postřelovati ze severu Terron, byly vystřídány kulometnou rotou Kloudovou (prapor Bourguignonův).

Major Husák nařizuje svému praporu:

a) rota šidlíkova s jednou kulometnou četou obsadí Terron, zakopá se na severním okraji a obsadí prostranství mezi vesnicí a kotou 170 (kde předpokládá, že budou části 319. pl),

Aisnu a průplav přejde přes lávku u Echarson,

čáru Terron—kóta 99 obsadí velmi řídce,

ochranná dělostřelecká palba bude 250 m severně od obce,

pro případ protiútoků palba našich kulometů bude položena 200 m před naším cílem,

francouzská rota 319. p. pl. po vystřídání odejde do svého úseku na kotu 170.¹⁾

b) Rota Plívova se umístí na nynějším postavení roty šidlíkovy.

c) Rota Vlasákova zatím zůstane na místě až do doby, kdy dostane rozkaz zaujmouti levou část úseku přiděleného praporu.

d) Moje SV. bude na kotě 150.

¹⁾ Vidíme, že major Husák předpokládal, že kóta 170 je v držení 319. p. pl.; to však nebylo pravda. Toto mínění ovšem úplně skreslovalo jeho názor o nepříteli a směr, v kterém jej viděl.

Po vydání tohoto rozkazu a po posledním rozhovoru s kapitánem Šidlíkem odešel mjr. Husák již za tmy do Vandy k veliteli 319. pěšího pluku pro bližší informace o situaci a na své SV. se vrátil až pozdě v noci.

Rota Šidlíkova se vydává na cestu až ve 20 hodin, tedy také již za tmy, a statku Macquart dostihuje ve 23 hod. Někde mezi statkem Macquart a hřbitovem nachází velitel roty částice roty levého křídla 319. p. pl. a jejího velitele, který nemaje vůbec pozorovatele znal stěží situaci své jednotky a svými slabými částicemi nestačil k udržení celé osady za noci; stáhl se před ní. Kpt. Šidlík po dohodě s ním obsazuje ihned severní a východní okraj vsi, a pokud to kolnosti dovolují, připravuje se k obraně proti možnému nepřátelskému útoku. Snaží se hlídkami navázati spojení s levým křídlem 319. p. pl. na místě, které mu bylo naznačeno (kota 170), avšak marně; zjišťuje prozatím, že informace pro dané okolnosti nedostačují.

*

21. října již od časného rána jsou zřejmé příznaky příprav nepřátelského protiútoků na celé frontě 9. armádního sboru od Terronu na sever až k Falaise na jihu.

V 6.30 hod. nepřátelské dělostřelectvo zahajuje prudkou palbu na celou frontu, zvláště na přední linii a na přechody přes Aisnu, a půl hodiny později vyrazí německá pěchota.

Na levém křídle se rota Šidlíkova (prapor Husákův) u Terronu a 319. p. pl. na kotě 153 a Vandy energicky brání a zdá se, že udrží všechna svá postavení.

Útočící Němci patří k III. prap. 237 p. pl. a na Terron hlavní nápor byl veden hlavně od koty 170, která byla celá v jejich rukou; byla obsazena hlavně kulomety prudce střelícími na vesnici a na všechny její východy. Tím ovšem trpce potvrzeno mínění, jehož velitel praporu a 1. roty nabyl již v noci, že totiž tato kota pro Terron tak důležitá je ještě v rukou nepřítele. Rota Šidlíkova dokonce při prvním náporu jsouc ohrožena s boku byla nucena ustoupit za vesnici. Na jejím jižním okraji ji velitel roty postavil znovu v útočnou sestavu a rychlým výpadem se zachytil znovu ve vesnici. Němci sice podnikli znovu protiútok, ale byli odrazeni především výbornou palbou kulometníků por. Matičky.

Třetímu německému útoku vedenému zuřivě s napětím všech sil nebylo možno již čeliti pro příliš slabý početní stav a pro velké ztráty roty. Proto velitel roty pod tlakem okolností opouští s rotou Terron a ustupuje k Fme Macquart a připojuje se tak na levé křídlo 319. pluku. Dělová palba žádaná velitelem roty bylo položena přesně, zásluhou znamenité pozorovatelnosti, kde s dělostřeleckým pozorovatelem sledoval pohyby pěchoty por. Eliáš, pobočník velitele praporu a zpravoval přesně majora Husáka.

V jednom z hlášení na př. hlásí: „... kota 170... je obsazena Němci. Zdá se, že jsou to dobře zamířené kulomety. Právě sestupuje oddíl v síle asi 60 lidí v intervalech po 30–40 m s koty 170 do vesnice. Opevňují se ve vesnici; bude nutno začít naši barrage ihned na jižním cípu Terronu...“

Na žádost velitele roty o posilu, vyslal velitel praporu 1. četou roty Plívovy s asp. Jurou zeslabené 1. rotě a ta prodloužila postavení roty směrem od Fme Macquart k řece. Velitel této čtyři padl při provádění úkolu.

Ve 13 hod. nařizuje velitel brigády, že vesnice musí být obsazena stůj co stůj a že nutno podniknouti protiútok třeba i celým praporem.

Za tím účelem se celý prapor Husákův shromažďuje u statku Macquart, když byl provedl obtížný přechod přes průplav a Aisnu za bílého dne pod prudkou palbou dělovou.

V 15 hod. je na místě a po dvacetiminutové dělostřelecké přípravě vyrazí k útoku; nepřátelská přehradná palba je překročena v úplném pořádku a čeští vojáci se rázem zmocňují hřbitova přes tvrdošíjný odpor Němců, zvláště jejich kulometníků, kteří všichni padli u svých kulometů. Poté roty vniknuvše do vesnice, vyčišťují jednu ulici za druhou, a v 16 hod. je vesnice zcela obsazena.

Pohled na spořádaný útok tohoto praporu byl zcela výjimečný. Výborné pozorovatelný z levého břehu Aisny dovozovaly mjr. Husákovi řídit a sledovat krok za krokem každý pohyb a průběh celého boje až do chvíle, když vnikl do vesnice. (Potom ovšem se přesunul se svým štábem za praporem a po obsazení Terronu měl své ŠV. naproti kostelu ve sklepě p. Secondy). Major Husák o útoku podal toto hlášení:

21. čs. střel. pl.

1. prapor.

16.15hod.

Raport.

Vzali jsme úplně vesnici Terron a dokonce postoupili směrem severním.

Linie fronty bude průběhem noci opravena. Ranění přicházejí skupinami. U nás bylo obvázáno asi 40 a celá řada jich přichází, hodně jich je ve vesnici.

Počet ubitých není zjištěn, z důstojníků je mrtev Roztočil, raněn Freund. Ubit aspirant Jura.

Jakmile se setmí a uklidní fronta, roty se dají do pořádku a obsadí linii od řeky přes Terron k levému křídlu 319. pluku tímto způsobem:

3. rota nalevo, druhá rota uprostřed, první napravo. V noci provedeme zásobování střelivem a stravou a povedeme telefon k šidlíkovi.

Ztráty poměrně na tak úporný boj bez přestávky jsou malé, ale lidé jsou unaveni.

Mají-li se zítra atakovat další objekty, je třeba vzít v úvahu velkou únavu lidí, zvláště bude-li noc neklidná. Nejsme tomu zvyklí.

Ženie nechť stavi ještě jednu lávku v noci.

Šidlík přišel do Terronu, kde byl zmatek, takže ani nepodepsal reléve. Velitel prý ani nevěděl, kde má čety.

Zdůrazňuji význam koty 170. Bez ní nemůžeme dopředu.

Praporek Husák.

To, co tu psáno o veliteli roty, kterou vystřídal kpt. Šidlík, můžeme dnes, znajíce situaci, pochopit lépe již vzhledem k malému početnímu stavu mužstva, které dotčený velitel na tak široké frontě měl.

Roty se ihned po obsazení Terronu zakopaly a zařídily k obraně na severozápadním, severovýchodním a východním okraji obce. Navázáno spojení především se sousedním praporem Pechine u Macquart a por. Matička uspořádal obranu umístěním svých kulometů. Zajatců bylo celkem málo (4), což znovu jen potvrzuje krutost boje. Německá posádka při opuštění Terronu ustupovala hlavně severními východy ke kotě 124. Těžké kulomety roty Kloudovy v přímém pozorování střelily za ustupujícími a způsobily jim velké ztráty. Nebylo možno zjistiti počet mrtvých v prostoru mezi severním krajem Terronu a kotou 124. Dva francouzští vojáci, kteří několik dní později byli zde našimi strážemi zadrženi, když se snažili na útěku z německého zajetí projít liniemi, vypovídali, že tam leží velký počet německých mrtvol. Tito vojáci, kteří v první chvíli byli velmi vyčerpáni, když z našich linií slyšeli cizí jazyk, a mysli, že snad padli znovu Němcům do rukou, dosvědčili, že se za frontou dějí velké automobilní přesuny a že disciplína ve vojskě silně poklesla.

Obranné rozložení rot praporu bylo asi toto: rota Vlasáková na severozápadě a severu, rota Plívova na severu a rota Šidlikova na východě až k statku Macquart, kde navázána spojení s 319. plukem. Menší hlídky bděly nad terénem mezi Terronem a řekou (kota 99) a udržovaly spojení zvukem (na př. hvízdáním) s hlídkou, kterou vysílala kulometná rota Kloudova na protější břeh řeky a průplavu. V 23.10 hod. dána k dispozici veliteli praporu 1/2 rota Lexova¹⁾ s výslovným připomenutím, že zůstane jen jako záloha velitele praporu.

Umístění posádky bylo ovšem špatné, nebylo krytů a malou ochranu skýtaly jen individuální skryty. Za tohoto útoku se znovu a stále i příští dny ukazoval velký význam koty 170 pro obranu Terronu. Terron byl ustavičně postřelován kulomety, které velmi výhodně byly umístěny na této kotě. Z osady se nikdo nemohl za bílého dne ani hnouti. Terron bez této koty je pro obranu téměř nemožný. Při tom však na přímý útok na tuto kotu z Terronu pro neprostupnost terénu nelze naprosto myslit. Jen šťastná náhoda s této strany, nebo řádně organisovaný útok z jihu mohl zde pomoci.

Zásobování praporu se ovšem dělo jen za noci na kulometných kárách po mostě Vrizey—Vandy a strava byla rozdělována na silnici z Vandy u Fme Macquart. Do vesnice donáší potraviny záloha praporu (t. j. 1/2 rota Lexova).

U ostatních praporů 21. pluku není celkem změn, jediné II. prapor umístuje ještě jednu četú a celou svou kulometnou rotu na kotu 149 u Fme Echarson a kryje palbou na sever akci 53. divise. Tento prapor má 5. rotu a 1 četú kulometů u Fontenille Fme, 7. rotu 350 m západně od statku Echarson, celou kulometnou rotu (Kloud) a 2 čety 6. roty na kotě 149.

*

Všimněme si nyní sousední 106. p. brigády, a jak se projevil nápor nepřitele proti této části fronty, kde předmostí, jak je nám známo, bylo hlubší a terén pro obranu vhodnější.

První nápor provedený v 7 hod. je zde také prudký a především je zřejmo, že nepřítel podnikne zde své hlavní úsilí údolím Fournelle. Přesto, že 205. p. pl. bojuje statečně, přece prapor Deportesův podléhá přesile a po zuřivé obraně je nucen vzdáti se části terénu jižně od koty 193. Tím odkrývá levé křídlo praporu Rodierova, rovněž ohroženého napravo v údolí Fournelle, a pravé křídlo praporu Brancourtova (319. p. pl.). Prapor Rodierův, aby nebyl obklíčen, ustupuje na hřbet východně od Pissot Fme a prapor Brancourtův se svým pravým křídlem zatáčí málo na západ od Croix de Boham. Plukovník Chanouard k zachycení svého pravého křídla posunuje prapor Grisonův mezi prapor Brancourtův a levé křídlo 205. p. pluku.

Velitel brigády dává plukovníku Renardovi (205. p. pl.) k dispozici dvě roty praporu Mayotova, aby jich užil k protiútku ve směru koty 193. Velitel divise, aby nahradil prapor Mayotův v záloze 106. p. brigády, posunuje do prostoru západně od Condé-les-Vouziers prapor 22. čs. pluku z Mars-sous-Bourcq, a dává jej k dispozici generálu Poindronovi; své divisi zálohy taktéž posunuje dopředu, prapor 22. čsl. p. pl. z Grivy-Loisy přesunuje západně od Vrizey, prapor z Tourcelles-Chaumont přejde do Grivy-Loisy.

¹⁾ Zbytek roty Lexovy byl dán veliteli I. praporu k dispozici až v noci s 23. na 24. X.

V 10 hod. je nepřítel pravděpodobně vyčerpan a zdá se, že se situace před 319. a 205. p. plukem ustaluje.

U sousední 134. divise je situace také velmi napjatá. Udržela se jakž takž na místě, avšak nemá zálohy, která by mohla být poslána k potoku Landèves. Divise je ještě zachycena na kotě 153 severně od Chestres a své levé křídlo má pravděpodobně jižně od Petit Ban.

Za této situace nařizuje v 11 hod. generál Guillemin veliteli 106. brigády, aby kryl silně své pravé křídlo a přehradil stůj co stůj údolí Fournelle; v dalším postupu má být pokračováno, jakmile to bude možno a ztraceného terénu bude znovu celého dobyto.

Proto generál Poindron, když pevně zachytil své levé křídlo, nařídil provést postup také na pravém křídle a snaží se znovu dosáhnout hřebenu, z kterého jeho prvky byly ráno smety. 205. p. pl. postupuje znovu, ale nepodařilo se mu překročit vojenský svah hřbetu, zasypávaný hustou palbou kulometů.

Na sklonku dne je tedy situace tato: na levém křídle si divise zcela udržela čáru dosaženou 20., ve středu prapor Brancourtův je v samé blízkosti Croix de Boham, na pravém křídle 205. p. pluk je na svahu východně od statku Pissot a Croix de la Chapognière. Spojení se 134. pěší divisi je nejisté a je nebezpečí, že bude přerušeno útoky ze směru mlýna de Landèves.

Z toho důvodu nařizuje velitelství armádního sboru 53. divisi, aby 22. čs. střelecký pluk, jehož některé částice byly již vysunuty a dány gen. Poindronovi na pravý břeh Aisny, dala k dispozici 134. p. divise k vystřídání jednotek v postavení východně od Chestres. Zároveň byly posunuty hranice pásma 134. p. divise na sever na čáru Croix de la Chapognière, jižní okraj lesa Vandy.

Zároveň si velitel divise přisunul svou zálohu, prapor 21. čs. pluku v druhém sledu (prapor Mauduytův), na západ Vrizy.

Všeobecný operační rozkaz čis. 25/P. C. 53. divise, vydaný ve 22.50 hodin, stanoví úkol všech jednotek na 22/X.

Ve výtahu zde nejdůležitější jeho údaje.

I. Nepříteli provedl dnes na naší frontě prudké útoky...

II. Protože z rozkazu velitele 9. armádního sboru 22. čs. pluk přechází pod velení 134. pěší divise, jsou hranice 53. p. divise pozměněny takto:

na severu: čára Vong (53. p. div.), — statek Fonteville (53), — Coigny (73. p. div.), — Chardeny (73. p. div.), — Quilly (73. p. div.), — statek Mazagran (73), — potok, cesta Attigny-Somme Py.

na jihu: čára jižní okraj lesa Vandy — jižní roh lesa Vandy — Croix de la Chapognière (134. p. div.), — Condé les Vouziers (134. p. div.), — Blaise (134. p. div.).

III. Úkolem 53. pěší divise je prozatím udržet stůj co stůj nynější posice a připravit se k pozdějšímu pohybu vpřed.

IV. Za tím účelem je úkolem každé z brigád:

1. Zaříditi se v terénu, a co se týče pravého křídla 106. brigády, posunouti se na náhorní planinu de la Chapognière s krycími částicemi na okraji východních svahů náhorní planiny;

2. uvést do pořádku jednotky za účelem pozdějšího pohybu vpřed,

3. vytvořiti si nové zálohy (co se týče 1. čs. brigády, vzít je hlavně z levého praporu, který je v linii na levém břehu Aisny),

4. Zajistiti bočné spojení silnými smíšenými oddíly (obzvláště po pravici 106. brigády, která musí provést skutečné spojení s levicí 134. pěší divise, t. j. s 22. čs. střeleckým plukem.

Hlášení o posicích obsazených vojsky prvního sledu buď zasláno 22. října na 9. hodinu.

V. Rozdělení dělostřelectva ve skupiny zůstane tak, jak bylo určeno předešlými rozkazy:

k dispozici 106. brigády:

243. pluk pol. dělostřelectva — 1 oddíl 23. kolon. děl.

2 oddíly 155 C (hrubé děl.);

k dispozici 1. čs. brigády:

5 baterií ráčů 75 mm.

Velitel 1. čs. brigády může, bude-li to nutné, požádat velitele divise o podporu jednoho oddílu 155 C, (hr.), který by byl dočasně odebrán 106. brig., nepotřebuje-li její talo brigáda právě v tom okamžiku.

Generál divisní pěchoty disponuje baterií 220 mm (zákop. děl.), již bude moci dát brigádám k dispozici na jejich žádost.

Úkoly palebné přehrady před frontou, přenechané 134. p. divisi, zůstanou zajištěny až do 22/X 7 hod. divisním dělostřelectvem (53 d).

VI. Úkoly ostatních částí divise zůstávají beze změny.

Prapor 21. čs. pluk umístěný západně od Vrivy zůstane v záloze pěší divise.

Prapor zákopníků nechává veliteli divisního ženijního vojska k dispozici všechny své částice nepoužité armádním sborem...

Z tohoto rozkazu vidíme již zřejmě, že vyšší velitelství zde opouští myšlenku ofensivy a přechází do obrany, při tom však klade důraz na to, aby předmostí bylo děj se co děj udrženo a nepříteli zde vázáno co nejvíce sil. Dnes můžeme říci, že patrně velitel armády seznal, že výhodnější bude překročit tvrdý kout u Vouziers ze severu a z jihu, než vzít její útokem prostředky, jež materiálně nemohly dostačít k zdolání posice předem tak dobře připravené, hlavně co se týče pečlivosti ve výběru a krytu automatických zbraní. S hlediska operativního došlo nyní právě k fázi předvídané rozkazem gen. Pétaina, kdy 1. arm. USA. má rozvinouti svůj postup ve směru Buzancy—Mézières a obchvatem od východu přispět k vyvrácení fronty Vouziers—Rathel.

*

V dalších dnech, dokud divise zůstala v přiřčeném úseku, t. j. až do 18. října, rozšířené a úporně hájené proti silným útokům nepřítele ve dnech dalších je vlastně již bezpečně zajištěno. Nepřátelská pěchota je zřejmě vyčerpána, převaha francouzského dělostřelectva je zřejmá, jen nepřátelské letectvo má převahu a reaguje na každý sebe menší pohyb ve francouzských postaveních.

Ženijnímu vojsku se již daří poměrně lépe udržení a úprava přechodů přes průplav, řeku a zaplavená místa a spojení začíná být více méně stabilnější. Také úprava pěchotních postavení časem získává a tím se zmenšuje nepohodlí a únava mužstva, pokud to ovšem za takových okolností je vůbec možné.

22. října si major Husák v svém hlášení stěžuje zvláště na obtíže spojení: „... nemohu a nemohu dosáhnout spojení alespoň optické se svým pozorovatelem na kotě 150. Sedíme v dolíku a nevíme, co se napravo od nás děje. Zuří tam boj... Upozorňuji na báječné chování por. Matičky, který to dal ve vesnici do pořádku, dříve nežli jsem přišel... Velice hrdinsky a chladnokrevně se chová por. Plíva... Bude-li kóta 170 vzata 319. plukem, ubráníme se na naší linii zcela určitě...“ Vidíme, že velitel kulometné rotý poručík Matička s veliteli ostatních rot organisoval první obranu Terronu ihned při prvním obsazení, takže veliteli praporu zůstalo ji uvést v soulad a doplnit po dohodě s dělostřelci palebný plán palbou děl. Major Husák několikrát zdůraznil v svých hlášeních výkonnost poručíka Matičky. Jeho kulometry byly kostrou obrany a jejich prozíravým umístěním a později častým změnouváním jejich palebných posta-

vení podařilo se uchrániti tyto cenné zbraně před účinky ustavičné palby nepřítelů tak, že byly vždy s to vstoupiti v činnost.

Největší trýzní pro posádku Terronu zůstává ovšem stále nepřítel, který je na kotách 124, 161 a hlavně 170 a vidí do Terronu jako do tlače, na což velitel praporu neustává ve všech hlášeních upozorňovati a zdůrazňovati nutnost činnosti dělostřelectva na ta místa.

Dalším zajímavým problémem, jak vidět z výše uvedeného hlášení, je tu otázka spojení s týlem. Pro zásobování je jen jediná spojka, t. j. silnice Vrizey—Vandy, a to ovšem jen za noci, kdy však je stejně jako ze dne pod stálým systematickým postřelem děl a kulometů (za dne též kulometů z letadel). Spojení řetězem běžců za dne přes zaplavená údolí k Echerson je ovšem možné, ale stojí značné oběti vlivem kulometného postřelu z koty 170.¹⁾ Zůstává dosti jisté spojení holubí poštou se SV. divise, k němuž přistupuje stále přerušovaný telefon a zemní telegrafie, jež má své relé u zdymadla pod statkem Echerson. Je zajímavé, že jednu dobu zemní telegrafie byla jediným spojením skutečně spolehlivým.

Dobře bylo využito světelného signalisování ze západního okraje Terronu směrem na kotu 150, kde major Husák zanechal svou pozorovatelnu, jedinou spolehlivou, která mu mohla v každé době říci, co se děje v jeho úseku a v Terronu (viz též jeho zmínka v hlášení). On sám na místě svého SV. nic neviděl; jeho přítomnost ve středu praporu měla ovšem nesporný význam na morální stav a vytrvalost mužstva. O své situaci a úloze v rozkaze rotám 22/X v 9.30 hod. píše: „Ústup není možný, držte do posledního okamžiku své posice. Budeme-li obklíčeni, osvobodí nás jiný prapor našeho pluku, eventuálně pluku 22.“

Je zajímavé, že zatopený týl Terronu, překážka to spojení, měl tu výhodu, že vodní páry a mlhy pohlcovaly plyny otravných granátů, kterými Němci stříleli po lávkách, silnici, přechodech a do Terronu, takže plyny se v Terronu trpělo daleko méně než později na př. 22. pluk v sousedním úseku, kde zátopa přece jen nebyla tak značná.

*

V úseku 106. brigády začal nepřítel ráno 22. října postřelovat dělostřelectvem přední palebný sled a krátce poté útočil na pravé křídlo 319. p. pl. a na úsek 205. p. pl. Přehradná clona děl a kulometů byla ihned spuštěna a přiměla Němce k návratu. Ježto však situace 205. p. pl. zdála se stále nejistá, požádal velitel 106. brigády velitele divise, aby mu k vytvoření protiútočné skupiny dal dvě roty praporu Mauduytova. Tyto dvě roty (3. a 10. rota pod velením kapitána Fontaine) byly mu přiděleny v 8.20 hodin.

Zbytek praporu Mauduytova s kulometnou rotou byl mu později, ještě téhož dne v 18 hodin rovněž dán k dispozici; zatím střežil přechody jižně od cesty Vrizey—Vandy a tvořil tam záchytnou posici s palebným úkolem přehrady v údolí (3. kulometná rota umístěná na kotě 128 měla postřelovati okraje a svahy statku Pissot).

S tímto doplňkem čerstvých sil pokouší se 205. pluk znovu o postup na určený cíl a v 10 hodin hlásí plk. Renard, že obsadil plateau východně od Croix de la Chapognière, využívaje též postupu 22. pluku u 134. divise, s kterým navázal spojení.

Velitel 106. brigády uspořádal pak své jednotky a před půlnocí máme asi tuto situaci:

¹⁾ Ještě v roce 1922, tedy čtyři léta po válce, byly tu v bývalých německých palebných stanovištích kulometů celé hromady prázdných nábojnic.

Na pravém křídle 205. p. pl. dvěma prapory drží plateau východně od Croix de la Chapognière, prapor Mauduytův od 21. pl. je vsunut na frontě asi 1 km mezi 205. a 319. p. pl. na čáře mezi křižovatkou 600 m severovýchodně od statku Pissot a křižovatkou 300 m západně od stromu 193.

319. p. pl. se připojuje svým pravým křídlem k praporu Mauduytovu a má dvěma prapory obsazenu frontu Croix de Boham, severní okraje lesíků jižně od potoka Bouillon, statek Macquart.

V záloze velitele divise západně od Vrizy jsou dvě roty praporu Bourguignonova (21. pl.) a prapor Deportesův 205. p. pl., který však je nejvyšší vyčerpán boji předešlých dní.

Boje 22/X byly také uvedeny v úředním communiqué a Českoslovákům se tu dostalo čestné zmínky, vzácného to vyznamenání v té době, kdy se úporně bojovalo na celé frontě a úřední zprávy se zmiňovaly jmenovitě jen o těch nejtvrdších a nejdůležitějších bojích:

„Během dopoledne 22. Němci znovu útočili východně od Vouziers, byli však všude odrazeni. Československá vojska, zasazená ve spojení s částicemi francouzskými znovu dobyla vesnice Terronu, která jednu dobu padla do rukou nepřítelů.“

*

23. ráno (od 5 hod.) nepřítel po třetí znovu podniká protiútoky na celé frontě, jeho pěchota je však zastavena přehradnou palbou dělostřelectva a kulometů, vrací se v značném zmatku a ustupuje v nepořádku do výchozích posic, takže v 7 hod. je již klid. Major Husák o tom hlásí:

„... Nepřátelská ataka byla zlomena střelbou artilerie skutečně velkolepou. Poděkujte jim mým jménem... Dnes ráno v 8 hod. Němci ani nepípli na kotě 170... ukázalo se však, že se tam Němci drží stále. Kdy konečně se bude atakovat na celé linii, abychom se z toho pekla dostali?!“

Velitel 106. brigády využívá velmi vhodně situace a nařizuje svému pravému křídlu, aby obsadilo celé plateau východně od Croix de la Chapognière. V 15 hod. dosahuje 205. p. pl. a prapor Mauduytův svých cílů a vysunují dokonce i hlídky k okraji strží, směřující od východu ke Croix de la Chapognière.

V této situaci zůstala pak divise nezměněně až do vystřídání.

Situace praporu Husákova v Terronu samém není z nejpříjemnějších. Německým dělostřelcům se podařilo zapálit obec, která hoří na několika místech, a zásoby pěchotní munice, zapomenuté Němci v některých domech vybuchují a zvyšují nepříjemný pocit posádky. Náhodná dělová rána zasáhla na plno úkryt velitele 2. roty a mimo několik jiných zabila jednoho z nejoblíbenějších důstojníků, poručíka Plívu.

Zátěpa v údolí Aisny rapidně stoupá a místy je již vody na 50 cm i více.

Ve dnech následujících zůstává situace jednotek celkem beze změny. Je zřejmé, že velitelství armády hledá rozhodnouti jinde a zde nejdůležitější je vydržet stůj co stůj.

Velitel 53. divise vydal 24/X rozkaz čís. 26, který dobře vystihuje situaci a úkol divise:

(Příště dále.)